

Isät lasten asialla ry on vuonna 2012 perustettu lastensuojelujärjestö. Järjestön syntyyn on vaikuttanut yhteiskuntamme kyvyttömyys huomioida lapsiin kohdistuva vieraannuttaminen, eron jälkeinen huoltokiusaaminen sekä lähihuoltajan ja tapaajavanhemman epätasa-arvoinen asema.

Pääosin jäsenistömme koostuu tapaajavanhemmista, joista moni on jo menettänyt yhteyden lapseensa eron jälkeisen vieraannuttamisen seurauksena, tai on parhaillaan vieraannuttamisen tai huoltokiusaamisen kohteena. Meillä on kokemuksellinen ymmärrys eron jälkeisestä viranomais- ja tuomioistuintoiminnasta. Jäsenistöämme on kokemusta niin perheasiansovittelusta, tapaamisen täytäntöönpanon sovittelusta, että myös asiantuntija-avusteisesta sovittelusta.

Isät lasten asialla ry uskoo sovittelun olevan lähtökohtaisesti hyvä tapa puuttua huoltoriitoihin jos vanhempien välillä vielä on luottamusta ja sovitteluun päästään ennen kuin toisen vanhemman valta-asema suhteessa lapseen ei ole ns. "kiveen hakattu". Kuten työryhmä itsekkin on todennut, ei asiantuntija-avusteinen sovittelu kuitenkaan ole ratkaisu kaikkiin huoltoriitoihin. Varsinkin vieraannuttamistapauksissa, jolloin toisen vanhemman tavoite on syrjäyttää toinen vanhempi lapsen elämästä, on sovittelu ja lapsen edunmukainen ratkaisu vieraannuttajan tavoitteen vastainen.

Syy useimpiin huoltoriitoihin on siinä, ettei toinen vanhempi noudata jo sovittuja sopimuksia. Pahimmillaan lapsi pyritään vieraannuttamaan toisesta vanhemmastaan.

Lausunnossamme haluamme tuoda esiin seuraavat asiat:

- 1) Vieraannuttaja voi käyttää sovittelua hyväkseen vain pelatakseen aikaa ja "psykatakseen" toisen luovuttamaan. Osapuoli jolla lapsi on sovittelun alkaessa voi tietoisesti käyttää sovittelua pitkittämään lapsen vallitsevaa olosuhdetta ja sementoimaan näin sen hetkistä tilannetta. Sovittelu pitäisi olla jo ennen ensimmäistäkään oikeusprosessia koska jäsenkokemustemme valossa siihen lähdetään vasta sitten kun lapsen olosuhteet ovat jo vakiintuneet vieraannuttavan vanhemman luo - koska vakiintuneita olosuhteita pidetään lapsen edun kannalta tärkeimpänä juuri muutosoikeudenkäynneissä. Tästä (eli vakiintuneiden olosuhteiden tärkeydestä erityisesti vieraannuttamistapauksissa) emme ole samaa mieltä kuten eivät myöskään ole vieraannuttamista tuntevat lastenpsykologian asiantuntijat. Vieraannuttaminen on lapseen kohdistuvaa henkistä väkivaltaa. Lapsen edun mukaista ei voi olla antaa lapsen jäädä vieraannuttavaan olosuhteeseen vaikka se olisi lapsen vakiintunut olosuhde!

Vaikka vieraannuttajavanhempi suostuisikin nimellisesti sopimukseen, ei hänen tavoitteensa muutu. Sopimus itsessään ei estä vieraannuttamista paitsi siinä

tapauksessa, että vieraannuttaja suostuu lähihuoltajuuden vaihtoon. Tämä on kuitenkin todella epätodennäköistä. Vieraannuttajan tavoite ei ole myöskään runsaat tapaamiset tai vuoroasuminen. Kokemuksemme mukaan vieraannuttamisen kohteena oleva vanhempi suostuu usein hyvinkin pieniin tapaamisiin, koska muutakaan vaihtoehtoa ei ole tarjolla. Sopimus itsessään ei käytännössä merkitse mitään jos sitä ei noudateta. Vieraannuttaja pyrkii minimoimaan toisen yhteyksiä lapsiin ja toinen pyrkii pitämään kiinni siitä vähästä mitä hänelle on annettu. Lapseen pyritään vaikuttamaan, jotta hän "itsenäisesti" kieltäytyisi enää tapaamasta toista vanhempaansa

- 2) Sovittelu kasvattaa osapuolten oikeudenkäyntikuluja, mikäli se epäonnistuu (raportin s. 117). Tällöin muutenkin lankeavien oikeudenkäyntikulujen päälle tulevat vielä asianajajien korvaukset sovitteluun osallistumisesta. Korvaukset voivat aiheuttaa sen ettei sovittelua voida jatkaa tarpeeksi kauan vaan suostutaan toisen osapuolen "ota tai jätä"- tarjoukseen. Siihen monet lapsestaan eristetyt vanhemmat ovat sitten pakotettuja jotta saavat edes minimaalisen yhteyden lapsiinsa. Kuka valvoo, että sopimus oikeasti on lapsen edun mukainen? Vai onko mikä tahansa yhteisesti "sovittu" sopimus lapsen "edun" mukainen. Kokemustemme perusteella se vanhempi joka sovitteluhetkellä on tapaajavanhempi, on altavastaajan asemassa. Toisen ei ole pakko antaa mitään. Jos altavastaajan asemassa olevaa vanhempaa ei selkeästi tueta sovittelussa, voivat hänen voimansa pitää kiinni lapsensa oikeudesta myös häneen loppua. Ulospäin tämä voi näyttää ratkenneelta huoltoriidalta ja taas kerran siltä että tapaajavanhempi, yleensä isä, hylkäsi oman lapsensa. Näin vaikka todellisuudessa kyse voi olla pitkän psykologisen sodankäynnin lopputuloksesta jossa altavastaaja vanhempi toteaa turhan taistelun vain pitkittävän lapsen kohdistettavaa henkistä väkivaltaa.
- 3) Työryhmä arvioi sovittelun onnistumista kustannusten säästöllä ja solmittujen sopimusten prosenttimäärillä. Työryhmän raportista puuttuu sovittelutulosten sisältö. Mikä oli osapuolten lähtökohta kun sovitteluun tultiin ja minkälainen sopimus sovittelun tuloksena solmittiin? Yhteiskunnan kannalta kustannus-säästöjä voi tulla lyhyellä tähtämellä kun olosuhdeselvityksiä tai oikeudenkäyntejä ei tapahdu. Pitkällä tähtämellä voivat kustannukset yhteiskunnalle olla moninkertaiset jos sovittelua pidetään ratkaisuna myös vieraannuttamiseen. Sovittelutilanteet eivät aina ole tasaveroisia sovittelutilanteita, eikä sovittelun toimivuutta tulisi siksi arvioida yksin vahvistettujen sovintojen osuudella tai muulla vastaavalla kriteerillä. Moni isä tyytynee olosuhteiden ja oikeudenkäyntikustannusten pakottamana ratkaisuun, joka ei välttämättä ja todellisuudessa ole lapsen edun mukainen. Olisiko syytä määrittää mikä on lapsen

edun mukainen sopimus?

4) Loppuraportissa ei ole tietoa, kuinka pitäviä ja toimivia sovitteluratkaisut ovat. Wallersteinin ym. (2000, 206—207) mukaan sovittelulla on lyhyellä aikavälillä suotuisia vaikutuksia mutta sovittelu ei kuitenkaan edesauta erolasten vointia pitkällä aikavälillä. Sovittelutulosten toimivuutta tulisi seurata ennen kuin sovittelun toimivuutta voidaan aidosti arvioida.

Viite: Wallerstein, Judith S., Julia M. Lewis ja Sandra Blakeslee (2000) The unexpected legacy of divorce. A 25 year landmark study. Hyperion. New York.

5) Suomen Follo-sovittelusta pitäisi tehdä laaja ja riippumaton vertailututkimus erilaisiin maailmalla tehtäviin, luetun perusteella paljon Suomen Follo-sovittelua tehokkaampiin ja laadukkaampiin sovitteluihin (mm. alla kohdassa B kerrottuihin vertailuihin)

6) Follo-sovitteluhanketta on käytetty perusteina jopa lakialoitteita 27/2012 ja 28/2012 vastaan. Yhdistyksemme pitää lasten edun ja oikeuden kannalta huolestuttavana sitä että oikeusministeriö näkee vieraannuttamiseen tehottoman sovittelun ratkaisevan vieraannuttamisesta (ja sen taustatekijöistä) johtuvia huoltajuusriitoja - ja siten uskovan että heikkotehoinen jälkilääke auttaa enemmän kuin tehokas ja ennaltaehkäisevä eli uudistusten tarpeessa oleva lapsen huolto- ja tapaamisoikeuslainsäädäntö sekä rikoslainsäädäntö.

Lisänäkökulmia:

A. Yhdistyksemme ei usko, että pitkittyneissä huoltajuusriidoissa joissa toisella vanhemmalla on vieraannuttamistavoite ja/tai hän on persoonallisuushäiriöinen, voi mikään vapaaehtoinen sovittelu tuottaa pysyviä tuloksia. Sopimuksen saaminen ei sitä ole, koska tähänkin sovitteluun on tultu yleensä juuri jo voimassa olevien sopimusten tai päätösten toimimattomuuden takia - joita lähivanhempi ei noudata.

B. Maailmalla on myös paljon tehokkaampia sovittelumalleja. Miksei oikeusministeriö halua ottaa niistä mallia? Mm. Saksan Cochemin kaupungissa sekä Yhdysvaltain Wisconsinin osavaltiossa ovat toimineet jo pitkään sovittelut, joissa on paljon sellaisia kaivattavia elementtejä joita Suomen Follosta puuttuu. Niistä tulisi ottaa mallia jos halutaan saada aidosti pysyviä ja laadukkaita tuloksia.

C. Jäsenistömme Follokokemukset ovat huonoja. Jäsenistössämme on useita jotka ovat osallistuneet Folloon. Kokemuksia mm. painostuksesta "sopimukseen", sen jälkeisiä tapaamisenestoja yms. Näistä voidaan tarvittaessa raportoida tarkemmin.

D. Kohdassa a. mainitussa tutkimukseen perustuvassa tosiasiasa että vieraannuttamistapauksissa ns. vieraannuttajista suuri osa on persoonallisuushäiriöisiä ja että vain 53%:ssa päästään sovintoon seuraa kaksi ongelmaa:

1. Follo-sovitteluhankkeessa ei riitä psykologinen ammattitaito (esim. Wisconsinin sovitteluammattilaiset ovat paljon koulutetumpia ja kokeneempia kuin Follosovittelijat) ja resurssit tunnistamaan persoonallisuushäiriöistä käytöstä ja sen aiheuttamia haittoja sovittelun tavoitteelle. Eli persoonallisuushäiriöinen lähivanhempí "pelaa aikaa" päästäkseen kuitenkin lopulta vieraannuttamistavoitteen täyttymykseen. Sopimuksen syntyminen EI takaa sen noudattamista.

2. Yhdistyksemme kotisivuilla on linkki mainittuun (Wisconsinin) paljon tehokkaampaan sovitteluun (Sosiaalitieto s. 19):

<http://huoltaja--saatio-fi-bin.directo.fi/@Bin/af90698bd9eabb22c3b00028e8253d58/1372059241/application/pdf/183031/Sosiaalitieto%2011-2011.pdf>

Jäljempänä hieman tietoa eräästä saksalaisesta sovittelumallista

Isät lasten asialla ry:n puolesta

Vantaalla 24.6.2013

Juha Järä
puheenjohtaja

Saksalaisessa Cochemin kaupungissa harjoitetaan vuodesta 1993 saakka uutta menettelytapaa riitaisissa huoltajuuskysymyksissä.

Kuten kaikkialla muuallakin, aiemmin myös Cochemissa eri tahot työskentelivät toisistaan eristyneinä kukin omaan tapaansa ja kaiken yllä oli perheoikeus joka muodosti konfliktin „pääteaseman“.

Oikeuden päätöksen toteutumista ei valvottu millään tavalla. Seurauksena oli että vanhemmat usein eivät täyttäneet velvoitteitaan.

Vuonna 1992 tapasivat eri huoltajuuskysymyksiin osallistuvat ammattiryhmät lastensuojeluviranomaisen sekä perhekonfliktineuvonnan kutsumana ja keskustelivat, miten asioiden hoitoa kaupungin alueella voitaisiin parantaa. Tapaamiseen osallistuivat tuomarit, asianajajat, lastensuojeluviranomaiset, lausuntoja antavat asiantuntijat sekä erilaiset neuvontapalvelut. Tapaamisen nimenomaisena otsikkona oli keskinäinen kritiikki.

Mielenkiinto tällaiseen tapaamiseen oli ilahduttavan suuri. Erityisesti myös asianajajien osalta, joiden toimintatavat olivat aiheuttaneet paljon tuskastumista muissa ammattiryhmissä. Kukin ammattiryhmä esitti käsityksensä toisista sekä esitteli muille ryhmillä oman käsityksensä itsestään.

Todettiin, että keskinäinen kritiikki ei johtunut vain eri ammattiryhmien puutteellisesta toimintatavasta paljolti myös keskinäisistä väärinkäsityksistä.

Asianajajat arvostelivat tuomareiden haluttomuutta osallistua aidon ratkaisustrategian tekemiseen kun taas asianajajia pidettiin yleisesti riidanlietsojina.

Erityisen jännittänyt oli asianajajien ja lastensuojeluviranomaisten (LSV) suhde. Asianajajia pidettiin vastarannan kiiskinä, heidän mielestään taas LSV oli kommunikaatiokyvytön, byrokraattinen, kyvytön, joustamaton ja työskenteli aina saman toimintamallin mukaan.

Kriisineuvonnasta tiesivät useimmat muut ammattiryhmät vain, että sellaisiakin oli olemassa. Niiden toimintatapa, motivaatiot ja päämäärät olivat tuntemattomat. Kirkollisia instituutioita epäiltiin erokonseptien sabotoinnista ideologisista syistä.

